

Serumspeil – en reminisens

En av våre lesere har gjort seg noen refleksjoner om ordet «serumspeil» og kommet med innspill til redaksjonen. Han spør om dette virkelig er et uttrykk vi trenger.

I artikkelen til Marit Aarønæs og medarbeidere i Tidsskriftet nr. 2/2007 (1) bruker forfatterne det pussige uttrykket «serumspeil» i betydningen «konsentrasjonen i serum». Det dreier seg om konsentrasjonen av digitoksin i serum. Jeg har sett og hørt andre bruke samme uttrykk. I den forbindelse har jeg to spørsmål:

– Hvordan har uttrykket «serumspeil» kommet inn i fagspråket? Serum er lett å forstå, men «speil»?
– Hvordan ser redaksjonen på bruken av et slikt merkelig uttrykk? Jeg mener – vi bruker jo vanligvis det forståelige uttrykket «konsentrasjon» når vi taler om masse per volumenhet.

Arne Åsberg

arne.asberg@stolav.no
Avdeling for medisinsk biokjemi
St. Olavs Hospital

Litteratur

1. Aarønæs M, Atar D, Bonarjee V et al. Behandling av kronisk hjertesvikt. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 174–7.

Innlegget har ført til diskusjoner i redaksjonen og henvendelser til medisinskpråklig ekspertise. Uttrykket var kjent for de fleste, og brukes både muntlig og skriftlig i en viss utstrekning. Også i Tidsskriftet har det vært brukt fra tid til annen. Siden 2000 er ordet anvendt fem ganger i spaltene (20.4. 2007).

Opphav og betydning

Det er vanskelig å gi noe eksakt svar på når og hvordan dette uttrykket er kommet inn i fagspråket. Et søk i Medline gir 127 treff, det første fra 1952 (1). Heller ikke en del andre databaser gir tidligere treff, men disse er ikke godt utbygd for eldre litteratur.

Etter alt å dømme stammer uttrykket fra tysk, Serumspiegel. Norsk medisin var frem til den annen verdenskrig dominert av tyskspråklig litteratur, og opphavet er trolig å finne her. På tysk er begrepet fremdeles i bruk. En nettordbok angir at «Der Serumspiegel ist die Konzentration einer bestimmten Substanz, z.B. eines Enzyms oder Hormons, im Blutserum. Der Serumspiegel wird meist in den Einheiten «mg/dl» oder «mmol/l» angegeben» (2).

Også på norsk ser serumspeil ut til å bli brukt synonymt med serum(plasma)konsentrasjon, men en liten rundspørring blant kolleger viser at flere er usikre på den eksakte betydningen eller om det er noen forskjell mellom serumkonsentrasjon og serumspeil. Det kan derfor bidra til klarhet å unngå å bruke ordet. Da forfatterne av den omtalte artikkelen ble kontaktet om språkbruken, meldte de tilbake at det presise uttrykket er serumkonsentrasjon, og at det var bedre å bruke dette.

Sverige og Danmark

Hvis nå dette er situasjonen i vårt land, hvordan er den i våre naboland? Vi ønsket

å finne ut om ordet ble brukt i svensk og dansk og henvendte oss til de respektive legetidsskriftene. Fra den terminologiansvarlige i *Läkartidningen* fikk vi det svaret at han aldri hadde støtt på «serumspeil» eller «serumspel» eller noe annet liknende. På svensk anvender man oftest «serumkoncentration» eller «serumnivå» (Jarl Holmén, personlig meddelelse). Fra *Ugeskrift for Læger* fikk vi vite at «serumspejl» har vært brukt, men brukes ikke lenger. Man bruker «serumkoncentration» (Tove Knudsen, personlig meddelelse).

Disse opplysningene stemte bra med de manglende oppslag på dette ordet i svenske og danske ordbøker. Vi finner det heller ikke i noen av de norske medisinske ordbøkene.

Konklusjon

Det er således enkelt å trekke konklusjonen i denne saken. Det ser ut til å være enighet i det medisinske miljø, nasjonalt og nordisk, om at uttrykket «serumspeil» ikke har noen plass i moderne medisinsk språkbruk. Svaret på innsenderens andre spørsmål er dermed gitt: Redaksjonen går inn for at serumspeil byttes ut med *serumkonsentrasjon*.

Raida Ødegaard

raida.oedegaard@legeforeningen.no

Erlend Hem

Tidsskriftet

Litteratur

1. Schreier K, Remsperger H. Über den Einfluss der Nahrungsstoffe auf die Serumspiegel der einzelnen Aminosäuren. Biochem Z 1952; 322: 298–303.
2. <http://flexicon.doccheck.com/Serumspiegel> (20.4.2007).